

ACC. N:R. M. 6958: 1-15.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking

Härad: Elfvigdioge, m. f.

Adress: Furåkra, Kråkshärad.

Socken: Alghult, m. f.

Berättat av: Susanna Erlanddotter

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800 i Alghultsocken.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Actu. 1: 12

Uppteckningen berör  
Valborgsmässodde.

Vol: 1.

Sidor: 1 - 12.

Sär till ett tecknings Nafor.  
a. 13-15.

1.)

Sam. Älgshult

Uppst. Carl Vikarim 1940

Red. efter uppt. ens mormor

Växsmåla  
ACC. N.R. M. 6958:1.

Juliana Silander  
f. 1800

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Valborgsmässoeldar borde vara en  
katalisk kult., som knappast står  
i samband med de eldar, som vi  
spåra hos våra Hedniska förfäder,  
t. ex. vid "Vinterblotet", "vårdagjämning"  
m. f. tillfället. Men mormor och  
flera gamla ville säga att "Valborgs-  
mässofirandet härledde sig från  
ett kataliskt "Helgan Valborg". Han  
var Abbedissa på 700-talet efter Kris-  
tus, och han sadet varit så Helig att  
det ur hennes "Präst rann en ölja,  
varan minsta droppa botade alla sjuk-  
dommar." Emellertid var bemälda  
Valborg "enlärig" och avvek i åtskilligt  
från kataliska läran. Detta förbrät  
påven och hans Prästerskap, och Val-  
borg (Abbedissan) blev förklarad, som

2.)

ACC. NR. M. 6958 2.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

"kättare" och dömd att brännas å bål  
vilket och skedde men askan och reter-  
na av hennes kropp blewa "jordade"  
och en kulle uppskattad över graven.  
Men då skedde "jättebecke" med graven  
ly ur kullen, som var på graven, bör-  
jade samma läkande olja, <sup>runnit</sup> runnit  
ur hennes bröst, rinna fram. Folk  
valfärdade dit präst avlägga orbet  
och "blodissan Valborg" blev förklarad,  
som Helgan, och hennes minne blev  
sedermära firat, som heligt på hennes  
dödsdag den sista april och 1<sup>de</sup> maj <sup>fick</sup>  
omsider bära namnet "Valborg". Oll. Vane  
med denna sägen, som det kan, men  
våra fäder såde "Valborgsmässabäl",  
vilket tyder på att något, som hänt  
på Brås möjligen lagt grunden till våra

3.)

ACC. NR. M. 6958:3.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

s. h. "Valborgsmässor." Jag övergår i det  
följande till huru vi å våra orter firade  
"Valborgsmässa" i fädernas tid och i  
min ungdom. På någon ställe t. ex.  
"Högskollabackarna" utanför min fä-  
dreläby Bräkshult, huro vi då tiden  
det medgav, föregående sammar-  
kop buskar och avfallsvad och stappade  
opp en väldig hög på kullenstopp.  
Så gjorde man i andra byar t. ex. å Ba-  
zarberg i Barklev, Kräksmåla och en  
m. f. m. f. Byar. Alltså länkade vi på "Valborg-  
mässobålet" långt förut. Vi hjälptes åt  
pojkar och flickor med att "Så ihopp  
brämste." Så figgde vi oss en lamm tjärtur-  
na av någon bande. Spikade lammarna  
vid en lång stång och fyllde lammarna  
med kypelspävar o. d. Sen restes stång-

en mitt i ris och vedhägen med pumman  
öppnat, se den stora teckningen № 1! Tänk  
då elden pottade i hjärtunnan. Så  
vara vi pojkar försedda med pistoler och skjö-  
ta och hurrade så det ekade i kvällen.  
Vi sade att "vi skulle skjuta ner kätting-  
ar, som for till Blåkolla." Flickorna  
voro smått rädda för skotten, så dem  
hjöta, "Oh, tj, tj!" Så det var väldig stäm.  
Pålet ländes först när det var blivit mörkt.  
Samliga av pojkarna satte för ansiktet  
fula masker, som vi kallade "Skäan-  
rikten." Ols! Vi pinga inlåt utau  
vidare huru som helst hända vä-  
let. Det skedde medelt "Lottkastning".  
Som au pojkarna fick draga en lott  
ur en hatt i vilken samt låga blan-  
dade. Vi såga att han t.ex. fick № 8.

5.)  
Sen lades åter lotten in i hatten, lotter-  
na omskakades och alla flickorna dra-  
ga var sin lott. Den flicka som fick  
n<sup>o</sup> 7 skulle tillsammans med pojken, som  
först fått n<sup>o</sup> 7 bända bålet. Set braddes åt  
dessa 2. till den kammarende kammaren  
skulle "Bliva p<sup>ä</sup>st;" och sedermera ett  
par tillhopa. Från andra byar hördes ä-  
ven skott och rop. När vi skjutit loga  
vi i en ring kring bålet och "Hjänga "Tent-  
ren rasat ut bland våra fjällar." o. s. v.  
Särmed hälsade vi kammaren välkam-  
men; liksom våra Hednitke fäder, då  
"all på vären var järnskiftat" (vårdagjäm-  
nad) hälsade salen. Set var (bildligt ta-  
lak) gengångare från Hedenhös, som "ginga  
igen" i nyare form bland ett mytt släkte,  
så finner jag det vid närmare eftertanke.

6.)  
Vi fortsatte pojkar och flickor att "sra  
ris & ved" på välet, så elden underhålls  
fast intet till så hög låga, som å beck-  
ningen synes. Sen samlade vi oss par  
om par. Varje pojke tog en flicka i sitt knä,  
så det var en pojke, som var "udda".  
Vi skulle leka "Skiffa makar". Sen börja-  
de vi att sjunga "Si udden sitter och  
saver!" se musiknoterna och orden å beck-  
ning n: 2! När vi sjunga, "Si udden sitter  
och saver o. s. v. så en av flickorna och blinka-  
de åt udden och han steg då upp och tog  
flickan i sitt knä, så vart då den pojke,  
som mistat sin lös udda. Men han steg  
strax upp och började sjunga, "Tjuu & tjuu  
dä ska du beta, för du skal min lilla vän!"  
o. s. v. se noter och text i postmätningen  
å n: 2! Under det han sjung, "Tjuu & tjuu de

skä du hela, så skal man sig en flicka för  
en annan pojke. Obs! Samliga fäder t. ex.  
mormor kallade leken "Skjälta makar"  
kanske det var mera rätt än säga "Skif-  
ta makar." — Den pojke, som nu bli-  
vit berövad sin flicka så märta  
bedrövad ut, kanske det kunde vara  
rent en "Lilla karingen". Så började  
hela laget att sjunga, "Tag en annan,  
tag en annan, som jag, som jag! o. s. v.  
se noter och beträ lekning <sup>o. s. v.</sup>! När  
så åter en pojke blivit ensam igen börja-  
de laget sjunga, "Si uden ritter och haver"  
o. s. v. till, man tröttnat på leken. Var vädrut  
vackert så kunde hända att jag hade  
"Telau" med och då fingo vi en palka, så  
gick sig göra lät efter anständigheterna.  
Obs! När bålet ansider brunnit mer till



8.)

ACC. N:R. M. 6958 : 8.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

glöd så skulle vi "spå oss." Det gick så  
till, vi tog var sin flicka i handen  
och hoppade 3. gånger fram och åter  
över gläderna. Så gällde att ej snubb-  
la sig. Drag t.ex. pojken i snufflickan,  
så kom han att "Bringa henne på fall  
till sammaren;" men "drag flickan pojken  
så han snubblade, då var det han, som  
kom att följda honom till sidant,  
som lände dem båda till föga heder.  
När vi så spått oss började kb. närma sig  
3. på morgonen. Så spånga vi "Se över  
"döl och klypta den unga majrolle", o. s. v.  
Den bjäda vi var sin flicka krmen och  
kägade in i byn efter att först fäst på tä-  
sen en bukett blåsippor om vi fann någ-  
ra. Vi skulle nu "bära maj i byn," men  
i samliga byar gjorde man ej det. Vid

9.)

ACC. N:R. M. 6958:9.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

den tiden brukade gubbarna "fästa till"  
första maj. Många boga in för båd "Skall  
och kläde", som man skämtsamt  
sade, när dem röpa sig fulla. - Våringa  
par am par allersammans genantlyn  
stannade vid dörrarna och sjunga  
i Corus. "I dag är det första maj! I dag  
är det första maj, maj, maj! I dag är det  
första maj! I botten klämmer jag en skål  
och björ blir vännen på en bål, och dric-  
ker mera än jag bål, i dag på första maj!"

2. v. Blott du på andra maj, nu suckat, bla-  
gar ack, ack, ack, blott du på andra maj,  
Med kuelse och huvud tungt, jag där-  
emot så gott och lugnt, måt överflöd  
jag satte punktet i går på första maj."  
Se noter här till i andra sidan i teckning

N<sup>o</sup> 9!

10.)

ACC. N.R. M. 6958:10.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Pränderna förstod att Sångens innekälar  
var dem tilldrucket, när många kom  
sagt räpa sig fulla första maj. Att  
dricka mycket öl och brännvin <sup>1<sup>sta</sup></sup> maj  
hette att "dricka mergi benene". När vi  
sjungit kom banden ut på "fastestenen"  
(förskuggas av en naturald grä-  
stenshäll.) I handen hade han ett stort  
lerkrus och i den andra bricka och glas.  
"Nu pojka på i ton dricka mergi  
benne, så han och fylldde glaset, si  
annars tar flickarna rae på er be  
nästa natt." Set var bändernas av-  
sikt att ripa oss fulla mycket för  
Sångens skull. Set kanske kanske nog  
gick dit häv för banden, men så <sup>hög</sup>  
flickan och höll var sin pojke i armen  
och viskade, "Kag må en, du vet att dä

11.)

ACC. N:R. M. 6958:11.LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ä åtta bänder i krokshull, dä blir många  
supar på en stund." Pranden sade,  
"Va ä i för skitpojkar, som inget väl  
en sup i vardera benet; vet Ni inget  
att det är första maj blott en gång  
om året?" Men hur det var, så de där  
nyffen flickan serverade i armen,  
då "ästadkam kraftig verkau", så  
vi skätte oss te bändernas förargel-  
se, och till våra flickors glädje. Jän-  
korna figgde ägg och vi pojkar ville  
köpa ägg, så när vi gått om bryn, så  
hadd flickorna gott med ägg sina  
förkläden. Set hade varit en gammal  
sed att ge ägg åt flickorna, när vi  
sjunga första maj, men sedan höll  
på att då bort, men liva de äter opp den.  
Den samlades vi på kvällen första

12.)

ACC. NR. M. 6958:12.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

maj i någon Ödestuga. Dit förde vi oss  
smär bröd brännvin och ägg samt vin  
till flickorna. Så åt vi och festade likt  
över lag. När vi sen vora mätta så  
måste jag fram med "felan", så dan-  
sade vi till t. tiden, sen sällskapade  
vi hem var sin flicka. Vi måste sova  
någon timma, ty kl. 4 på morgonen  
måste vi pojkar "källa i kammarna" "vär-  
korstorna" i jorden vora igång. Ja, det var  
då det. Nu förkammer visserligen "Val-  
borgsmässvöld" (utan i våras, då var det  
märklagning), men dessa eldar hållas i  
närheten av "Folkens hus" av 200 ungdomar.  
Sen trädes dansen inne i huset till tanerna  
av det Banala 5-radiga. Det gammalsvenska  
duger ej längre för många av vår tids ungdomar.  
Men vi lyfta dock en smula på hatten för  
Fädermässvöld.